

rum angelus in Apocalypsi nuncupatus, qui causâ nominis Christi passionem multarum merita intra conscientiam retinebat, quia in ipsi passionibus à primo conversationis fervore tepuerat, cum calorem paululum temperasset, ad penitentiam revocatur, dicente scriptura: Novi opera tua, & patientiam tuam: & quia potes sustinere malos: sed habeo adversus te pauca, quia charitatem tuam pristinam reliquisti: Memento unde exideris, & age penitentiam. Consideremus quantum casus sit temere contententis, cum tanta ruina esse dicitur in negligentia obsequentis: vel quam damnationem excepturos credimus esse indevotos, cum tantam reprobationem devotus exceperit: Tepidum discipulum non amat Christus, Qui vult meus discipulus esse, ait, abneget semetipsum sibi, & tollat crucem suam & sequatur me. Oportet vos per multas tribulationes introire in regnum cœlorum. Beati estis cum vos maledixerint homines, & persecuti fuerint, & dixerint omne malum adversus vos: gaudeat & exultate, quia merces vestra multa est in cœlis. Futuræ vitæ gloria, præsentis vitæ incommodis comparatur. Christianis vexilla crucis sunt delicia: trophæa nostræ vitæ non pompis, sed miseris reportantur. In nostra classe viri fortes opprobria sciunt portare, non munera. Paupertati non nobilitati, futurorum beatitudo promittitur. Retrahit quidem verecundia fenatorem, ne sequatur pauperem Christum, sed audiat à Christo: Qui me confusus fuerit, & mea verba in generatione hac adultera & peccatrice: & filius hominis confundet eum in gloria patris sui cum angelis sanctis. Turpe est inter parentes fenatores atque grammaticos, scholasticum, pro Christo voluntaria humilitate dejectum, verbis simplicibus esse contentum. Displicet amicis si post ambitiosi habitum cultum, plebeia & ignobilia indumenta mutantur. Sed si hominibus placere vellem, ait Apostolus, Christi servus non essem. Et Propheta in Psalmo: Quoniam Deus dissipat ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt quoniam Deus sprexit eos. Quantum bona est humana offensio, per quam invenitur servitus Christi: tantum perniciosa est amicitia quæ Dei præstat offensam, sicut scriptum est: Qui voluerit amicus fieri hujus mundi, inimicus Dei constituetur. Dicat unquam quod velit: ego interim de me pro sensus mei parvitate judicavi, melius esse confundi coram peccatoribus super terram, quam coram angelis sanctis in cœlo, vel ubicumque judicium suum Dominus voluerit demonstrare. Isaias vit in sua gente nobilissimus, qui focer regis Ezechie fuisset referret, justus Dei depositio cilicio nudus incedit: nec tam ardui præcepti pudore deterretus est, quo minus Dei imperium sequeretur: quia nihil honestius esse homini, quam creatori suo parere judicabat. Johannes quoque Baptista, nobilis & in carne & in spiritu natus: cilicium à pueritia in habitum, & locustas elegit in cibum: qui nec peccati conscientia, nec paupertatis inopia, ad hujus gloriam oneris, sed sola futuri sæculi beatitudine trahabatur. Apostoli jam sperant, & adhuc stulti & inutiles & tenuis fidei arguuntur. Non sunt condigne passionis hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Inde Paulus oculo mentis futura contemplant, dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi: tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an periculum, an gladius? Illos pericula non separant, nos voluptates. Illi catenas bajulant innocentes, nos aurum circumferimus criminosi. Illi in carceribus vinciti, nos in tricliniis delicati. Illi in nervo positi Deum puro corde, & sincera cogitatione laudantes: nos in ipsa forte Ecclesia de forensibus calumniis cogitamus: & cum omnibus æqualiter legis data sit gratia, gehenna seu cœli regna promissa sint, alii de divitiis, alii de virtutibus meditantur. Cumque dictum sit generaliter omnibus: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies: aliis innocentia, misericordia, castitate, jejuniis, Deo fideliter & sine cessatione servantibus: nos nobis adulteros, quibus servire volumus eligimus. Siquidem juxta Evangelii sententiam: Omnis qui facit peccatum, servus est peccati. Et vera si amator pecunie sum, si glorie, si superbie, si ambitionis aut pompæ: dum illi omne studium meæ voluntatis impendo, Domino servire non possum, quia duobus Dominis neminem servire posse, scriptum est. Non estis vestri: dicit Apostolus: empti enim estis precio magno: glorificate & portate Deum in corpore vestro. Clementer Spiritus Sanctus nostro jure nos convenit, sciens hoc in usu publico apud omnes custodiri: ut tanto servus in opere Domini esset cautior, quanto majore esset peculio

comparatus, ut intelligamus quam strenui esse debeant in opere Dei qui redempti sunt sanguine Christi: vel quam criminosi debeant judicari, qui cum sciant pro precio suæ salutis Christi sanguinem datum, alteri qui nihil præstitit, magis præbeant servitum. Rogo quo pudore obsequii aut laboris sui, mercedem sperabit in cœlo, cujus fuerit sollicitudo omnis in terra? Mercenarius sæculi non potest accipere præmium Christi. Omnis miles in castris jure sperat annonam qui fortiter in prælio pro civibus laboraverit. Dignus quidem est operarius mercedem suam: sed & hoc dignum est, ut inde præmium operis accipiat, ubi totius operam laboris impendit. Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus: ut placeat ei cui se probavit, Apostoli vox est. Unde satis timeo ne forte in illa retributionis die, qua ante tribunal Christi unicuique secundum sua facta reddendum est: his qui in terrenis magis negociis, quam in cœlestibus laboraverunt, justis iudicis responsione dicatur: Ite si potestis, & illic ubi tota devotione servivistis, mercedem vestre servitutis exigit. Talis causa est virginum de Evangelio quinque stultarum, quæ dum sollicitudine sæcularium vanitatum, se contra professionis suæ ordinem occuparunt: oleum unde verum lumen accenderent non habentes, in tenebris remanserunt. Sed dicit aliquis: ista exempla ad paucos pertinent, quos Deus ad hoc peculiare officium delegavit, quia scriptum est: Multi sunt vocati, pauci vero electi. Hoc primum querere à te & audire volo, quisquis es qui ista proponis, si ipsius Dei electio est, cujus est & vocatio, quid voluit plures vocare, qui paucos de pluribus erat electurus? Certe de duobus vocatis illum vis stare, quem Deus electione statuerit: & illum contra cadere, quem Deus electionis virtute non munit. Quod si ita est, nec bona ad nos pertinent hac ratione, nec mala: & sic erit, ut nec culpa pœnam habeat, nec benefacta laudentur. Sed ad hæc respondit Apostolus: Si ita est, quomodo Deus judicabit hunc mundum? Deinde si paucos quos dicit electos, solos sanctos existimas, qui vocati sunt, reprobos dicit, quomodo idem Apostolus Paulus in Epistolarum suarum principiis vocatos sanctos vocat, sicut in fronte codicis ad Romanos loquitur, dicens: Omnibus qui sunt Romæ in charitate Dei vocatis sanctis. Si pro paucis passus est Christus, justum est ut pauci mandata Christi custodiant. Si autem indifferet omnes qui credimus sacramentum in baptismo passionis accepimus: si omnes æqualiter renunciamus diabolo & mundo: si omnibus haud recte viventibus gehennæ pœna promittitur: omnes debemus eadem diligentia & cavere prohibita, & explere præcepta. Scimus quidem multas esse apud patrem in cœlestibus mansiones. Sed mansionum justitia justiores mansiones differre: sicut & stellam stella dixit Apostolus esse clariorem. Sed stellam cum stella, non lapidem comparavit: quia terrenus lapis inter cœlestes stellas esse non poterat: sicut nec peccator inter justos in regno cœlorum. Sed sunt quidam gradus gloriæ inter justos in cœlo: sicut & inter peccatores gradus pœnæ. Sed sicut alia, cum qui fratrem fatuum dixerit, alia eum qui racha, tormenta cruciantur: ita & in regno, alia Paulum Apostolum, qui ut alios salvos faceret, omnia omnibus factus est: alia eum qui se vix edificare potuit, laicum gloria manebit. Sed utinam consentiam paucos esse, qui Dei mandata custodiant: verum timeo, quia pauci sunt, qui Dei credant in veritate judicium. Ecce si umbrato repente de cœlo, solis claritas nostris aspectibus denegetur: & productis in nostram humilitatem nubi- bus, pluvie terris immineant: si commotis ut assolent elementis in rotam sui cursus tonitrua concitentur: & inde hinc fulgurum jacula palpebris terribiliter objecta corrucent, quanquam in consuetudine ista contingant: pavemus, contremiscimus, & proni ad terram deposita superbia cervices submittimus. Quid faciemus in illa die miseri: quando revoluto cœlo cum angelicis virtutibus, igneus Dominus totus adveniet: quando cadentibus desuper stellis, sol in tenebras, & in sanguinem luna mutabitur: quando montes sicut cera liquefcent: quando terra ardebit & arefcet flamma & maria siccabuntur: & contra rerum naturam consumpto divinitus humore, ariditate in aquis ignis operabitur: quando peccatores dicent montibus, cadite super nos, & collibus, tegite nos? Quando vocabunt homines mortem & vocata non veniet: quando discrimina venturæ in vota, & quod semper oderunt homines, concupiscunt: quando illud implebitur tempus, quod lugubri Jeremias prædicit affectu, dicens: Respexi in terram: & ecce non erant lumi-

naria. Vidi montes, & ecce erant tremantes, & universi colles turbati. Intendi aciem, & ecce non erat homo: & omnes volucres cœli pavebant. Vidi & ecce Carmelus desertus, & omnes civitates succensæ igni à facie Domini, & à facie ire indignationis ejus: & interierunt universa. Verum ne ex suggestione diaboli hæc ad terrorem, non ad veritatem dicta crederentur: de præteritis futura probantur, quando talia in diluvio, in Sodomis, in Ægypto, in Jerosolymis sæpe ob delicta hominum facta referuntur. Et Apostoli qui hunc horrendum diem, impiis & peccatoribus prævidere meruerunt, humiles erant mortuos suscitantes: & nos supra omnes erigimur, qui peccando quotidie nosmetipsos occidimus: non respicientes in nobis flebilem infirmamque naturam, quæ nec in adversis fortis est, nec in prosperis aliquando secura. Si intemperate cibum sumptus, aut immoderate potus acceptus, levem corpori febriculam concitarit, dejectus animus, affligimur, suspiramus: nulla cura tunc est sæculi, nulla villarum: nemo de patrimonio cogitat, nemo de foro, omnes calumniam, omnia lucra in periculis corporis conquefunt. Curritur ad medicos, & pro remedio carnali promittuntur munera, aurum, argentum: interdum etiam mancipia traduntur, & pene totum patrimonium, aut negligitur, aut donatur, ut consulatur vitæ quandoque peritura: & pro æterna salute omnis admodum homo negligens est, omnis avarus illic: omnis frugalitas largitoris, animi tenacitate confringitur, ubi promptior voluntas & copiosior largitas deberet operari. Et cum scriptura dicat: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt: nos sic mundana concupiscimus, sic amamus, quasi aliquid nascentes intulerimus in sæculum, aut recedentes de sæculo nobiscum auferre possimus. Nemo ad brevitatem temporis, nemo ad naturæ respicit conditionem, nemo considerat, nemo retrahit vana esse omnia, quæ aliquo fine clauduntur. Si autem congerit, ut inter ceteros languidum visitans, aut clericus, aut sacerdos aut etiam laicus Dei servus adveniat, rogatur ut oret: & qui sæpe pro nihilo contemptum fuerat, necessitatis tempore supplicat, ut precibus suis commeatum vitæ longioris obtineat. Sic causa discriminis, quæ vicina timetur, dum despecta eligitur, & preciosa vilefcunt, vitæ illius quæ post mortem permutatio figuratur: ubi jam & Lazarus pauper recipitur in requiem: & dives in hac vitæ pompæ vexari fertur in pœnis. Et cum sic Dominus, aut sanctorum motus oraculis, aut creaturae suæ beneficio, aut medici arte conferta misericordia restituit sanitatem, cito succedente oblivione, in contrarium omnia permutantur. Timor insolentiam: gratia vertitur in contemptum: & quasi nihil unquam incommodi senserimus, aut qui revocari rursus ad talia nequeamus, rebellamus, effrimur, & concessum ad penitentiam vitæ spatium negligimus: nec penitendo pristina lachrymis peccata diluimus, sed peccata non penitendo culamus. Legamus Isaiam Prophetam & necessarium Ezechie regis aptum huic causæ quaramus exemplum: cui morituro anni quindecim ad superiorem vitam propriis fletibus, & Propheta precibus augentur. Quique accepta tanti muneris gratia, non peccatis, non voluptatibus, non deliciis, sed soli Domino indultum vitæ spatium, humilis & sanctus exhibuit. Verum, quia tibi honorabilis & dilectissime parens, per novam gratiam omnis lachrymarum causa deterfa est, age, cave, curre, festina. Age, ut in spiritualitate proficias. Cave, ne quod accepisti bonum incautus & negligens cultus amittas. Curre, ut non negligas. Festina, celerius ut comprehendas. Siquidem Paulus Christum catenam pro Evangelii annunciatione circumferens: nondum se comprehensibile dicebat, quamvis hora sexta, hoc est media ætate Domini vineam operaturus, quasi fervidus opifex & fidelis, aliorum longam dubietatem languidumque vinceret teporem. Dum tempus habemus seminemus in spiritu, ut messem in spiritualibus colligamus. Nec attendamus ad paleas: quas ventilabrum Christi continuo separabit à tritico, donec qui venturus est veniat. Et juxta Prophetæ vaticinium discernatur inter justum & injustum, & inter servientem Deo & non servientem. Sicut & alibi Dominus dicit. Ecce qui servant mihi epulabuntur: vos vero esurietis. Ecce qui servant mihi labantur, vos autem contristabimini. Non nos inertes, vindictæ dies & retributionis inveniat, qui imminet ac vicinus esse, & sæculi ruinis undique concurrentibus, & scripturarum contestatione probatur. Consideremus quod in hac terra hospites sumus, & pe-

grinorum more pro diebus novissimis habitamus. Vos enim de hoc mundo non estis, dicitur nobis. Quid ergo in aliena fatagimus: quid turbamur? Nemo in deteriori & extranea patria plus eligi possidere, quam in sua. De his tantum sollicitudinem habere debemus & curam quæ nobiscum transferre possimus. Ambient terrena gentiles, quibus cœlestia non debentur. Concupiscunt præsentia, qui futura non credunt. Christianis divitiæ & hereditas, sit divinitas Christi. Nec enim debent ægrè ferre, quasi minus à cæteris habeant, qui autorem omnium perceperunt. Superest ut acceptum in corde Deum honorent obsequiis, operibus colant, sermone semper & cogitatione fateantur: ut in adventu ejus, non cum contumacibus & contemptoribus puniantur, sed cum sanctis & Deum timentibus coronentur. Hoc sane prudentiam tuam precor, ne me putes hæc suspitionis alicujus persuasione dictasse. Ego te Christianum volo esse, non monachum dici, & virtutem propriæ laudis possidere magis quam nomen alienum. Quod frustra à Latinis in turba commemorantibus imponitur, cum à Græcis solitarie viventibus legitime deputetur. Accipe ergo filii sermonem nostrum, ea simplicitate & veritate qua diximus. Quia non querimus hominum gloriam, Deus testis est, nec ad hoc loquimur, ut humanas amicitias aucupemur, ne nostræ adulationis sermone, & nos & alios decipiamus: nec ut nos apud homines aliquid videamur, sed ut apud Deum homines magna mereantur. De quaestionibus autem tuis, ut pace tua loquar, quia turbulentius proponebas, ego simpliciter respondere volebam, quia bellanti dexteram pacis dare non poteram: licet etiam præposterum forte videatur, inde aliquid in fine Epistolæ retrahere. Sed quoniam apud Christianos non tam ordo quaeritur, quam profectus, pauca quæ tibi reor fore necessaria, credidi subnectenda: donec de cæteris, quæ ut assolent, te movent, presens si jussis cum presente, remota omni animositatis contentione tractemus. Dixisti enim, mi fallor, hoc jure te mala malis reddere, & cum jurantibus jurare debere: quod aliquando juravit Dominus, aut mala malis restituit, scio primum non omnia nobis convenire servis quæ Domino conveniunt, ne in comparatione famulorum, Domini videatur injuria. Alioqui forsitan reclamare incipiamus: cur non de virginibus, sed de mulieribus generamur? Aut cur mortui nostri die tertia non resurgunt? Juravit, scio, sæpe Dominus, qui nos jurare prohibuit: nec statim ex hoc temere blasphemare debemus eum, qui alios veterit quod ipse faciebat, quia dici nobis potest, juravit Dominus quasi Dominus, quem jurare nemo prohibebat: nobis quasi servis jurare non licet, qui Domini nostri lege jurare vetamur. Verum ne in ejus exemplo scandalum patiamur: ex quo tempore jurare nos noluit, nec ipse juravit. Et qualiter de juramenti causa brevi sermone satisfactum est: ita etiam ad vindictæ negotium hunc eundem sensum facite prospicere posse sufficere: quia aliud nunc tempus gratiæ, in quo plenitudo perfectionis advenit: aliud fuit legis, aliud prophetarum, dicente Domino: Audistis quia dictum est antiquis, ne occiderent: ego autem perfectiora præcipio, quæ in ordine Evangelii digesta suo loco lector inveniet. Ex quo enim Filius Dei, filius hominis factus est: ex quo vetus fermentum Judaicæ traditionis est factum nova conspersio: ex quo agnus non in figura, sed in veritate comeditur: ex quo secundum Apostolum vetera transferunt, & facta sunt omnia nova: ex quo justum est imaginem terreni hominis deponere, & assumere formam cœlestis: ex eo commortui vivimus, & virtutibus consurreximus in Christo.

CENSURA EPISTOLÆ SEQUENTIS.

Ne pilum quidem Hieronymiana dictionis habet hæc Epistola, nec ullum vestigium peccatoris illius. Quamquam videtur hominis esse pii, nec invidiosi. Forstian Augustini aut Bernardi. Certe cujus cujus est, Hieronymi non esse, clamat ipsa.

DE TRIBUS VIRTUTIBUS.

TRES quodammodo virtutes Dei assumens, Propheta, fortitudinem, sapientiam, atque prudentiam, unicuique earum propria opera distribuit: Fortitudini terram, sapientię orbem terrarum, prudentię cœlum. Audi quippe scripturæ ordinem: Dominus qui fecit terram in fortitudine

sua, & erexit orbem in sapientia sua, & prudentia extendit cælum. Et nos igitur in nostra terra (dictum est quippe ad Adam, terra es) necessariam habemus fortitudinem Dei, quia absque ea impossibile est nobis id exequi, quod carni repugnat. Cum autem mortificata fuerint membra super terram, tunc parent spiritus voluntati. Siquidem juxta Apostolum: Spiritu gesta carnis mortificantur: Dominus autem fecit terram in fortitudine sua. Si autem ad hanc terram venias & consideres id quod in Job scriptum est: juxta emendatissima tamen exemplaria, quomodo statuerit eam super nihilum: invenies fortitudinem Dei in medietate mundi terræ libram sustinere. Veniam ergo ad orbem terrarum qui Græce *οὐρανός* nuncupatur, id est inhabitata. Scio animam inhabitatam, scio desertam. Si enim non habet Deum patrem: si non habet filium dicentem: ego & pater veniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus: si non habet spiritum sanctum, anima deserta est. Habitata autem est, quando plena est Deo patre, quando habet Christum filium & Spiritum sanctum. Verum hæc differenter & variè in scripturis dicuntur: in anima hominis patrem & filium & spiritum sanctum commorari. Nam & David in psalmo confessionis tres spiritus postulat, dicens: Spiritu principali confirma me: spiritum rectum innova in viscibus meis: spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Qui sunt isti tres spiritus? Principalis spiritus, pater est: rectus spiritus, Christus est: spiritus sanctus, spiritus sanctus est. Hoc in approbationem ejus rei diximus, quod habitata, id est, orbis terrarum, in sapientia Dei fabricata sit. Sapientia quippe auxiliabitur iusto, super decem civitates habenti potestatem. Sapientiam autem & disciplinam qui abjicit, infelix est & vana est spes ejus, & labores ejus insensati & sine fructu, & inutilia opera ejus, ait Sapientia, quæ titulo inscribitur Salomonis. Idcirco quanto postumus labore nitamur: ut habitata nostra, sapientia Dei erigatur. Cecidit quippe & de sublimi corruit, venientibus nobis in locum istum miseriarum. Cecidit habitata nostra, postquam peccavimus, iniquè fecimus, injustè egimus: impiè gessimus, & post ruinam indiget erectione. Si autem non vis ista sententia adduci, communem totius orbis queramus ruinam, & post casum ejus consequenter Deus erigens prædicetur. Quicumque est in orbe isto, ante erectionem cecidit. Si autem cecidit, consequenter erigendus fuit: Nemo quippe sine casu sublevarur. Si autem erectus est, videamus quæ ruina præcesserit. Omnes corruimus per peccatum in orbe terrarum. Et Dominus qui erigit elisos, elevavit nos jacentes. In Adam omnes morimur: atque ita corruit orbis terrarum, & indiget erectione, ut in Christo omnes vivificemur. Igitur duplicem intellectum de orbe tradidimus. Unum, quomodo singulæ animæ, aut habitata sint, aut deserta: alterum quomodo universus orbis pariter ceciderit, & in sua prudentia extendit cælum. Non fortuito prudentia in cæli extensione assumpta est. Invenies & in Proverbiis dictum: Dominus sapientia fundavit terram, præparavit autem cælos prudentia. Est ergo aliqua prudentia Dei, quam nolo ut extra Christum requiras. Omnia quippe quæ Dei sunt, Christus est. Ipse sapientia ejus, ipse fortitudo ejus, ipse justitia, ipse sanctitas & redemptio, ipse (ut ad præsens veniam) etiam prudentia. Sed cum sit idem in subjacenti, pro varietate sensuum, diversis vocabulis nuncupatur. Aliud significat sapientia, aliud justitia. Quando enim sapientia dicitur, disciplinam te divinarum humanarumque rerum instituit. Quando justitia, distributor & iudex meritorum significantur. Quando sanctitas, illa virtus describitur, quæ credentes Deo, efficit sanctos. Ita ergo & mihi prudentiam ejus intellige: cum doctrina est, & demonstratio bonarum, aut malarum rerum sive neutrarum: atque in hunc modum extendisse nunc dicitur cælum in prudentia sua. Quomodo autem extendatur cælum, extendente id prudentia, audi: quoniam non extendit verba non attendentes. Asserit quippe extensionem quandam esse verborum similiter, ut nunc dicitur cæli: juxta illud quod in alio loco scriptum est: Qui extendit cælum ut pellem. Extenditur autem & anima nostra, quæ prius fuerat contracta, ut possit capax esse sapientia Dei: Verum, ut ad propositum revertamur, diximus de eo, quod prudentia cælum factum sit: & nunc affirmamus eos, qui cælestem hominem portant, esse cælestes. Si enim ad peccatorem dicitur: Terra es, & in terram ibis: quare non dicatur ad iustum, cujus est regnum cælorum: cælum es, & in cælum ibis? Aut si propter *γῆ*, id est

Vide Hieronymum in Epist. ad Gal. cap. 4.

terrenum, dicitur ei qui portat imaginem, *ὡς εἶ*, id est, terra es, & in terra ibis: cur propter cælestem, ei qui imaginem cælestis portat, non convenit dici: Cælum es, & in cælum ibis: Unusquisque autem nostrum, aut cælestia facta habet, aut terrena. Si terrena facta sunt, ad cognatam sibi terram deducunt cum qui thesaurizat ea in terra, & non cælo. Rursumque hæc quæ juxta virtutem gesta sunt, thesaurizatorem suum appropinquantem sibi ad cælorum regiones subvehunt. Et eduxit nubes ab extremo terræ. Istiusmodi disputatio in Psalmo nuper incidit, & dictum est à nobis, quomodo Deus eduxerit nubes ab extremo terræ: quod quidem nunc cogimur rursum tractare: ut & hi qui audierunt, plenissime eorum quæ sciunt reminiscantur: & hi qui aut non interfuerunt, aut oblitii sunt, contextum sermonis agnoscant: quem tunc prout valuimus, exhibuimus. Diximus autem sanctos esse nubes. Etenim hoc quod scriptum est: Veritas tua usque ad nubes: non potest referri ad inanimales nubes, sed veritas Dei usque ad illas nubes est, quæ audiunt mandatum Domini, & noverunt quo pluvias deferant, & à quibus eas suspendunt. De his nubibus dictum est: Et mandabo nubibus meis, ne pluant super eam, imbrem. De his enim quæ ex densato aëre constare dicuntur: si non fuerit pluvia; non præcipit Dominus ne pluant super vineam, aut super quamcumque regionem, imbrem, sed omnino non apparent, ut in tertio Regum libro legimus, quando in tempore siccitatis nubes nulla apparuit, & postea juxta prophetiam Helie futuræ pluvie signum in vestigio hominis ostensum est, atque ita post nubem globatam, imber descendit ad terras. Istis vero quasi subsistentibus nebulis, jubetur pluviam continere, cum indigna fuerit anima imbre cælesti, & dicitur: Mandabo nubibus meis ne pluant super eam, imbrem. Itaque unusquisque sanctorum nubes est. Moyses nubes erat, & quasi nubes loquebatur: Attendite cæli quæ loquar, & audiat terra sermones ex ore meo. Expectentur ut pluvia verba mea, & descendant ut ros eloquia mea. Si non fuisset nubes, nunquam dixisset: Expectentur ut pluvia verba mea, & descendant ut ros eloquia mea. Quasi nubes dicebat, ut imber super gramen, & pruina super fœnum, quia nomen Domini invocavi. Similiter & Isaias, ut nubes loquebatur: Audi cælum, & auribus percipe terra, quia Dominus locutus est. Et quia nubes ipse erat, & sciebat alias nubes comprophetantes sibi, ideo vaticinans aiebat: Mandabo nubibus ne pluant super eam imbrem. Si autem jam didicimus quæ sint nubes: videamus quomodo Deus educat nubes ab extremo terræ. Ait salvator: Qui vult in vobis esse primus, sit omnium novissimus. Servavit hoc mandatum Paulus, & fuit novissimus in hoc mundo, dicens: Puto enim Deus nos Apostolos novissimos ostendit, quasi mortificatos: quia spectaculum facti sumus mundo, & angelis & hominibus. Si quis ergo sanctus custodiens præceptum Domini Salvatoris, factus fuerit in hac vita novissimus, iste fit nubes. Et eduxit Deus nubes, non à finibus terræ, non à consiliis, non à ducibus, non à divitibus, sed ab extremis terræ. Beati enim pauperes, quoniam vestrum est regnum cælorum. Vides quomodo ab extremis terræ educat Deus nubes & corporeas nebulas? Propterea si volumus nubes fieri ad quas pervenit veritas Dei, novissimi omnium fiamus, & tam affectu quam opere dicamus: Puto enim nos Deus Apostolos novissimos ostendit. Quod si non sumus Apostolos: licet tamen mihi fieri extremum, ut educens nubes ab extremo terræ, educat & me, & fulgura in pluviam faciat. Ajunt naturalium causarum scrutatores, quia fulgura & nubium collisione generentur, more silicium duriorum: quos cum comploferis, id est, colliseris sibi, medius ex his ignis extritus elabitur, atque ita cum fulgore pariter & tonitrua mugire: tonitruo, scilicet sonituum indicante concursus, & fulgura excussis luminis claritate. Si intellexisti exemplum, considera nunc nubes rationales. Moyses nubes erat: Jesus Nave nubes erat. Isti si secum collocantur, ex sermonibus eorum fulgura micant. Jeremias & Baruch nubes erant: sermocinentur invicem & videbis rutilare fulgura. Potes & tu ipse de scripturis sanctis in hunc modum nubium invenire concursus, ex quibus ignes emittantur. Ut autem ad novum testamentum veniamus: Paulus & Silvanus duæ nubes in unum convenerunt, & ecce totum mundum Epistola eorum fulgor illuminat. Fulgura & pluviam fecit, & eduxit ventos de thesauris suis. Ergone hi venti qui super terram perflant, in thesauris Dei sunt, & non horum natura manifesta est, quomodo & qua ratione subsistant? Sed sunt

sunt quidam ventorum thesauri, thesauri spirituum, spiritus sapientia & intellectus, spiritus consilii & virtutis, spiritus fortitudinis, scientia & pietatis, spiritus timoris Domini, fortitudinis, dilectionis & charitatis. Potes & ipse de scripturis hos ventos congregare, & istorum spirituum invenire thesauros. Ubi sunt isti thesauri? Utique in eo in quo sunt omnes thesauri sapientia & scientia absconditi. In Christo sedem habent: inde oriuntur hi spiritus, ut alius sapiens sit, alius fidelis, alius eruditus, & alius quodcumque donorum Dei possideat. Alii enim per spiritum datur sermo sapientia: alii sermo scientia juxta eundem spiritum: alii fides in eodem spiritu. Eduxit ergo nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit: & eduxit ventos de thesauris suis, & nos juxta misericordiam Dei ad hos thesauros occurrere posuimus. Et quia plures sunt thesauri: forte juxta ordinem resurgentium erit & requies in thesauris Dei. Quod autem dico, istiusmodi est: resurrectio mortuorum in quibusdam ordinibus futura est. Ait quippe Apostolus: Unusquisque autem resurget in suo ordine, & non ut libet miscerentur ordines resurgentium. Alius ordo erit in illo & in illo thesauro Dei: alius ordo in alio & in alio thesauro Dei. Isti autem omnes thesauri unum habent thesaurum, in quo sunt omnes thesauri sapientia & scientia absconditi. Et quomodo possideo unam pretiosissimam margaritam per plures alias margaritas: sic venio ad thesauros thesaurorum, & Dominum dominorum, & regem regum, cum dignus fuero spiritibus in Dei thesauro commorantibus. Eduxit enim ventos de thesauris suis, infatuatus est omnis homo à scientia. Si omnis homo infatuatus est à scientia, & Paulus homo est, Paulus infatuatus est à scientia. Ex parte enim, ait, cognoscimus, & ex parte prophetamus: Infatuatus est à scientia, videns per speculum, & in enigmate, portiunculam quandam videns, & si sic expedit dicere, ipsius quoque portiunculæ partem minimam recognoscens. E contrario autem intelligit quid sit: infatuatus est omnis homo à scientia. Comparatione peccatorum Jerusalem, Sodomorum peccatum iustitia est: iustificata est enim, ait, Sodoma ex te. Quomodo enim non habent iustitiam Sodomorum peccata per se, sed ad collationem mariorum scelerum iustificatur: sic & contrario scientia Pauli ad illam cælestem scientiam, ad illum consummatum electionis intellectum, stultitia reputatur. Infatuatus est idcirco omnis homo à scientia. Tale quiddam Ecclesiastes, ut arbitror, deprehendens effatus est: Dixi, sapiens efficiar, & ipsa elongavit se à me longius quam erat, & alta profunditas, quis inveniet eam? Volumus quiddam audenter licet dicere: quoniam hoc quod descendit in mundum evacuavit seipsum, ut evacuatione ejus mundus compleretur. Si hoc autem quod descendit in mundum evacuavit se, evacuatio ipsa insipientia est, quoniam quod fatuum est Dei, sapientius est hominibus. Si ego dixissem fatuum Dei, quomodo aucupes sermonum meorum & semper dediti ad criminandum, venenatas in me linguas vibrarent? Nunc vero Paulus sapiens, & potestatem habens apostolicam: ausus est dicere omnem sapientiam terrenam, quæ in se, quæ in Petro, quæ in cæteris Apostolis erat, quæ in istum mundum descenderat, stultitiam esse Dei. Ad comparationem quippe illius sapientia, quam terrenus non capit locus: ad illam sapientiam quæ cælestis est, quæ mundi limitem excedit, hoc quod descendit ad homines, fatuum Dei est. Verum id ipsum fatuum Dei, sapientius est hominibus. Quibus hominibus? Non utique stultis, sed sapientibus: dicas licet, sapientes hujus sæculi, sive principes, sive vates. Istis sapientibus sæculi hoc quod nos exposuimus fatuum Dei sapientius est. Mirabile quiddam volumus inserere: quoniam sapientia mundi stultitia est apud Deum: & infatuavit Deus sapientiam mundi, non in sapientia sua infatuavit mundi sapientiam, ut esse stultitia arguatur. Neque enim dignatur sapientia Dei ad mundi sapientiam convincendam tota descendere, sed potius modicum, hoc est incarnationis sacramentum. Quid necessarium fuit, quod fatuum Dei erat, ut hoc parvo & fatuo Dei, infatuaretur sæculi sapientia? Non enim valebat sæculi sapientia magnitudinem in se venientis sapientia sustinere. Verum exemplum interponam: ut perspicue possit intelligi, quomodo fatuum Dei, stultam fecerit sapientiam mundi. Fingamus paulisper me, qui aliquid putor nosse, cum insipiente aliquo & inrudito conferre sermonem, qui nihil intelligat, nihil acute disputationis interroget: nunquid opus mihi est ad istius stultitiam coarguendam dialecticæ artis calliditatem, & profundo

Tom. V.

tum sensuum acumen adhibere? Nonne ad unius sermonis iactum vilis & modici, qui tamen illius intelligentia videatur acerrimus, fatuum eum & insipientem esse convincam? Sic igitur ad mundi sapientiam stultificandam, non est opus sapientiam Dei descendere, & cum ea colluctari, quæ deorsum est sapientia, sed sufficit fatuum Dei: quoniam sapientius est hominibus, & infirmum Dei, fortius est hominibus: & omnia contraria Salvator meus & Dominus assumpsit: ut contrariis dissolvat contraria, & confirmemur ab infirmitate ejus, & sapientes efficiamur à fatuo ejus, & in hoc introducti possimus ascendere ad sapientiam & virtutem Dei Christum Jesum, cui est gloria & virtus & imperium in sæcula sæculorum.

CENSURA EPISTOLÆ SEQUENTIS.

Totus hujus Epistolæ stylus sic abhorret ab Hieronymiano, ut non dubitem negare Latinum fuisse qui scripserit, sed Græcum. Respicit enim sermo totus Græcitatem quandam, & balbutiunt hominis in aliena lingua versantis, id quod ipse prope modum testatur, cum ait: Latino utens eloquio. Quorsum enim attinebat Hieronymum præfari Paulæ & Eustochio se Latine velle scribere, cum quidquid scripsit, Latine scripserit? Deinde cum addit, Infantium more balbutientium, qui quæcumque audierint, fari gestiunt: cum necdum possint ad plenum verba formare: nonne palam indicat sese tenere sermonem peregrinum, in quo parum sit exercitatus? quod etiam si non fateatur, ipsa tamen dictio præ se fert. Nec enim usque adeo eloquentia sua fuit ignarus Hieronymus, præsertim id ætatis, ut se balbutientium infantulo fuerit comparaturus. Pro nobis faciunt & illa, quæ paulo superius præcedunt. Qui vobis dudum tractatibus loquens consueveram, ut novo loquendi genere, exhortationis gratia &c. An hoc scripti genus novum Hieronymo? An non scripserat in exhortatorio genere permulta, cum ad diversos diversa, tum ad Eustochium librum de virginitate? Quod autem omnino genus eloquii novum erat Hieronymo? Si divinare licet, suspicor esse Sophronii, quem in Catalogo scriptorum testatur fuisse virum apprinnè doctum, sed Græcum. Is adhuc puer conscripsit laudes Bertheem, ac jam grandis insipientem librum de subversione Serapis. Multa dicit Hieronymus epistula elegantè veritè in linguam Græcam, Librum de virginitate ad Eustochium, Vitam Hilarionis monachi, Psalterium, & Prophetas, quos Hieronymus ex Hebraica veritate veterat Latine. Vidimus ipsi librum & de claris scriptoribus, ab eodem Græco sermone traductum, unde rursus Latina depravatiissima corvella sunt. Errorum autem inscriptionis hinc apparet ortum fuisse, primum quod scribit ad Paulam & Eustochium, ad quas multa Hieronymus. Deinde quod quadam convenienter hic cum his quæ in Paulæ epistola postea scripsit Hieronymus, de vagitæ pueri, de angelis canentibus, sicut admonuimus eo loco. Quasi vero non plures alii scripserint ad nobilissimas mulieres, quemadmodum aliquot locis testatur & Hieronymus: aut quasi mirum sit Sophronium scisse, quod sciuerit Hieronymus, cum apud eum ut apparet vixerit. Nec banc usquam citat Hieronymus, nec verisimile est illum viva Paulæ scripturam fuisse de visione angelorum & similibus, quæ de mortua demum prodidit. Verum quid ago tot argumentis, cum stylus omnibus modis longe latèque discrepans, abunde satis sit argumentis?

AD PAULAM ET EUSTOCHIUM

de Assumptione beate Mariæ virginis

Sermo.

Ogitis me, ô Paula & Eustochium, imo charitas Christi me compellit: qui vobis dudum tractatibus loqui consueveram, ut novo loquendi genere, sanctis quæ vobiscum degunt virginibus, Latino utens eloquio, exhortationis gratia, sermonem faciam de assumptione beate & gloriosæ semper virginis Mariæ, more eorum qui declamatoriè in Ecclesiis solent loqui ad populum: quod utique genus docendi, necdum attigeram. Sed quia negare nequeo quidquid injungitis, nimia vestra devotio dilectione, experiar quæ hortamini affectu infantium more balbutientium, qui quæcumque audierint, fari gestiunt: cum necdum possint ad plenum verba formare: maxime, quia propter simpliciores quæque id me depromere compellit, ut habeat sanctum mundi collegium vestrum sermone Latino, quibus se occupet laudibus eadem die, quibus divinis vacet lectionibus: præsertim cum & eadem in multis festivitatibus, multorum sanctorum patrum studia, miro cuderint eloquio, quæ de hac quidem uberius ubique

F